

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בניי בניי כשתילי זתיים סביב לשלחנם,
תכלים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת מצורע

אותיות א • ב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל
האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר
נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'
שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע
והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבניי חיי ומזוני
גלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות
יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון
שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיוון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאסקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

הוצאת והפצת קונטרס
"זרע שמשון העבואר"
נתחם לעילוי נשעת

האשה הצדקת צרת ריזל
בת' עיבאל הלוי ע"ה

מידלה בגיה בעסירות לחירה ולחסד
הרבתה לגעול חסד בעיפה ובענונה
והיחה עסויעת בעאר פניס לענייס ושבורי לב
גלב"ע ז' שבט תשע"ט

תהא עליצת יושר
עבור בגיה וכל עשפחה
ת.ג.צ.ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת בפשה רוחה ונשעתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגיויעת בתשועת עולמים בב"א

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבנו רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידיו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים ה"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לשי מלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מנסי שמיצאם לרדיונו כברי שנוכל לתקנם ולשלכם במהרהודות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בווינו הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פרשת מצורע

א

פָּרַק ג' דְּעֶרְכִּין (טו, א), אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עַל שְׁבַעַת דְּבָרִים נִגְעִים בָּאִים, עַל לְשׁוֹן הָרַע וְכוּ'. וּמִקְשָׁה הָתָם, וּמִתְרַץ, לֹא קָשִׁיא, הָא דְאַהֲנוּ מַעֲשִׂיו, הָא דְלֹא אַהֲנוּ מַעֲשִׂיו. אִי אַהֲנוּ מַעֲשִׂיו, אֲתוּ נִגְעִים עֲלֵיהּ. אִי לֹא אַהֲנוּ מַעֲשִׂיו, מְעִיל מְכַפֵּר, עב"ל.

זרע שמשון המבואר

א

תקנת המצורע בזכות תפילת הרבים, וביזכות הגלות המכפרת

האדם נגעים כדי לכפר על עוון זה. ומתריץ הגמרא, לא קשיא, הא - מה שבאים עליו נגעים, הוא באופן דאֲהֲנוּ - שהועילו מעשיו - שהלשון הרע שלו נתקבלה אצל בני אדם ונגרם מכך שהם יריבו ביניהם? והא - מה שאמרו שהמעיל מכפר, הוא באופן דְלֹא אַהֲנוּ - לא הועילו מעשיו - שהלשון הרע שלו לא גרמה לריב. אי אַהֲנוּ מַעֲשִׂיו, אֲתוּ - באים נגעים עליה - על המדבר לשון הרע, בשביל לכפר על הקלקול שנגרם מדיבורו, שאין בכוח המעיל לכפר על כך. ואי לא

אם להסובר שהמספר לשון הרע אין לו תקנה הנגעים מכפרים

אמרו בגמרא פָּרַק ג' דְּעֶרְכִּין (טו, א)^א, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עַל - מפני שבעה דברים - מיני עבירות, נגעים - נגעי צרעת באים על האדם, ואחד מהם הוא, על עוון לשון הרע - שהמדבר לשון הרע, לוקה בנגעי צרעת וכו'. ומקשה הָתָם הגמרא^ב, ממה שאמר רבי ענני בר ששון, שהמעיל שהכהן גדול לובש, מכפר על לשון הרע. ואם כן, אין צורך שיבואו על

ציונים ומקורות

קשיא, הא דאהנו מעשיו, הא דלא אהנו מעשיו, אהנו מעשיו, אתו נגעים עליה, אי לא אהנו מעשיו, מעיל מכפר. ופירש רש"י (ד"ה אהנו מעשיו), שנתקוטטו על ידו. ג. בחפץ חיים (הלכות לשון הרע, באר מים חיים כלל ג סק"ו) כתב, שדברי רש"י הם לענין ורכילות, וגם בלשון הרע שייך אהנו מעשיו, כגון שנתבזה פלוני על ידי זה בעיני השומעים, או אפילו אם לא ראינו ממש שנתבזה בעיני השומעים, אך זה ראינו שקבלו השומעים את הדבר, וגם הם התחילו לדבר עליו שאין הדין עמו בענין פלוני, כמו שאמר המספר דעליו, וזה הוא לאות גמור שאהני מעשה המספר.

א. לשון הגמרא, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין, על לשון הרע דכתיב (תהלים קא, ה) מ'לשני בסתר רעהו אותו אצמית'. ב. לשון הגמרא, איני, והא אמר רבי ענני בר ששון, למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות, לומר לך, מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, כחונת מכפרת על שפיכות דמים וכו', מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא, יבא דבר שבקול [הפעמונים שבמעיל] ויכפר על מעשה הקול [לשון הרע], לא

קִשָּׁה, דְּהָא לְעִיל בְּסֻמוּךְ (שם טו, ב), רַבִּי אֲבָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, סֵפֶר, אֵין לוֹ

תְּקֵנָה, שְׁכַבְר פְּרָתוֹ דְּדוֹד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנַאֲמַר (תהלים יב, ד) 'יִכְרַת ה' כָּל שְׁפָתַי חֲלָקוֹת וְכוּ'.

זרע שמשוון המבואר

כלומר, שכבר ראה דוד ברוח הקודש^ה, שמי שסיפר לשון הרע, לא תהיה לו כפרה, אלא יכרת מן העולם, שְׁנַאֲמַר בספר תהלים (יב, ד) על ידי דוד 'יִכְרַת ה' כָּל - מי שהוא בעל שְׁפָתַי חֲלָקוֹת וְכוּ' לְשׁוֹן מְדַבְּרַת גְּדוּלוֹת' - שפתיים המדברים במרמה ולשון המדברת בגדלות ובגבהות, כלומר, שמדברת לשון הרע על אחרים, תכרת מן העולם. ומשמע שאין לו תקנה כלל, אף לא על ידי נגעים^ו.

אָהֵנוּ מַעֲשִׂיו - שלא נעשה ריב בין האנשים מפני דיבורו, מְעִיל מְכַפֵּר - יש בכוח המעיל לכפר על דיבור הלשון הרע, עכ"ל.

קִשָּׁה - יש להקשות על המבואר מדברי הגמרא, שיש כפרה לעוון לשון הרע על ידי נגעים, דְּהָא אָמְרוּ בַּגְמָרָא עֲצֻמָּה לְעִיל בְּסֻמוּךְ (שם טו, ב), רַבִּי אֲבָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מִי שְׁכַבְר סֵפֶר לְשׁוֹן הָרַע, אֵין לוֹ תְּקֵנָה - אין תקנה וכפרה לעווננו, שְׁכַבְר פְּרָתוֹ דְּדוֹד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ,

צינונים ומקורות

נבואה על העתיד לא דרך בקשה, עכ"ל. אמנם מדברי רבינו בהמשך, נראה שפירש שדוד אמר כן בדרך תפילה וקללה, והיינו שקילל את בעל הלשון הרע, שהקב"ה יכרית אותו, והקב"ה קיבל את בקשתו, ועיי"ש. ו. מדברי רבינו מבואר, שמה שאמרו בגמרא שאין לו תקנה, היינו שדינו להכרת, ובחיותו אין לו כפרה, ועל פי זה הקשה סתירה עם דברי הגמרא שהנגעים מכפרים בחייו. אמנם מצינו במפרשים שביארו כוונת הגמרא, שעל מה שאמר רבי חמא שיעסוק בתורה ויתכפר לו, נחלק רבי אחא ואמר שהעסק בתורה לא יועיל לו. אמנם מודה רבי אחא שהנגעים באים על עון לשון הרע, והיינו שמכפרים עליו. וראה מראה כהן (זבחים פח, ב בתוס' ד"ה מכפרים), שמה שאמרו סיפר אין לו תקנה, היינו כשאהנו מעשיו, ומשמע מדבריו שהכוונה שיש לו תקנה רק בנגעים. בבתי הנפש (להמהרז"ח זצ"ל, פרשת מצורע ד"ה תו אקדים) בשם ראשית הביכורים, ובשפת הים (ח"ג דרוש לשה"ג ד"ה אך בעיקר) שעמדו בסתירה בין כפרת הנגעים לבין מה שאמרו שאין לו תקנה, וכתבו ליישב, שהנגעים באים לעורר את האדם לחזור בתשובה על הלשון הרע שדיבר, ולרבי חמא יש לו תקנה בתורה בלא הנגעים, ולרבי אחא כבר כרתו דוד, וכיון שהמצורע חשוב כמת (נדרים סד, ב), די ביסורי הנגעים לכפר עליו. וראה

ד. לשון הגמרא, אמר רבי חמא ברבי חנינא, מה תקנתו של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה וכו', ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו וכו', רבי אחא ברבי חנינא אומר, סיפר אין לו תקנה, שכבר כרתו דוד ברוח הקדש, שנאמר (תהלים יב, ד) 'יִכְרַת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות', אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו שנאמר (משלי טו, ד) 'וסלף בה שבר רוח'. ה. ראה אבן עזרא ורד"ק (בתהלים שם), שפירשו שפסוק זה נאמר, בדרך נבואה, או בדרך תפילה. אמנם מדברי הגמרא נראה שביארו שהוא דרך נבואה. וראה נפש החיים (ש"ד פ"ב). וז"ל שו"ת הר צבי (או"ח סימן קיז), דיכרת' יש לו שני פירושים, לשון הוה, שכן מדתו של הקדוש ברוך הוא, ולא לשון עתיד לשון תפלה. ומדאין לבקש רחמים על מפתן, מוכח דעל כרחך דהכוונה היא על פירוש השני, דכך היא המדה שיכרתם השם. ולכן שפיר אמרינן שכבר כרתו הקדוש ברוך הוא וכו'. ואמרת' להוסיף, דבהנ"ל יש לבאר דקדוק הלשון שהרי 'כבר כרתו דוד ברוח הקודש', וכי בכל דוכתי שמזכיר מספר תהלים, אומר שהוא ברוח הקדש. אלא הכוונה דהיה סלקא דעתך לומר, דזה דרך בקשה, אם כן לא יהא זה בכלל רוח הקדש, שהרי אין זה נבואה על העתיד, לכן אומר דזה נאמר ברוח הקדש, היינו

לו תקנה, שפבר פרתו דוד פרוח תקדש, הוי כמו גזר דין חתום, וצריך תפלת הרבים לבטלו. וזהו אין לו תקנה, 'לו' לבדו דהוי כמו יחיד.

וגזר דין דצבור, אף על פי שנחתם, מתקדש, פדאיתא בפרק קמא דראש השנה (יה, א). ועוד, 'פה'

ויש לומר, דאיתא בפרק קמא דמועד קמין (ה, א), תניא, 'וטמא טמא יקרא' (ויקרא יג, מה), צריך להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים. וקשה, למה בחלי זה של נגעים אמרה תורה צריך שיודיע וכו'.

אלא ודאי הטעם הוא, שהואיל שאין

מאמרם ד"ל
וטמא טמא
יקרא. צריך
להודיע צערו
לרבים וכו'

זרע שמשון המבואר

הנגעים חלוק הוא משאר החולאים, ואין לו תקנה, מפני שפבר פרתו דוד פרוח תקדש, כאמור בגמרא (ערכין שם), הוי כמו גזר דין חתום - שנחתם על ידי הקב"ה, שלא יתרפא, וצריך דוקא תפלת הרבים לבטלו - לבטל את גזר הדין, מפני שתפילת היחיד אינה יכולה לבטלה. וזהו אין לו תקנה, כלומר, 'לו' כשהוא לבדו - אם רק הוא לבדו יתפלל, אין לו תקנה, משום דהוי כמו יחיד, שאין בכוחו לבטל גזר דין החתום. אבל אם יבקש מהרבים שיתפללו עליו, הרי זה כמו שהרבים מתפללים לבטל גזר דין על ציבור, וגזר דין דצבור - על אשר יארע לציבור, אף על פי שנחתם, מתקדש - יכול הוא להתבטל, על ידי תפילת הרבים ותשובתם, פדאיתא כמו שאמרו בגמרא בפרק קמא דראש השנה (יה, א). ועוד^ט, שהפסוק 'פה' אלהינו בכל קראנו אליו -

אין לו תקנה לבדו, רק על ידי תפילת הרבים

ויש לומר, בהקדם מה דאיתא בגמרא בפרק קמא דמועד קמין (ה, א)^י, תניא כברייטא, שמהפסוק הכתוב בענין המצורע (ויקרא יג, מה)^י 'וטמא טמא יקרא' - שהמצורע חייב להשמיע לשאר האנשים שהוא טמא, ומבארת הברייטא, שטעם דבר זה הוא, מפני שהמצורע צריך להודיע צערו לרבים, והרבים כשישמעו את צערו, יבקשו עליו רחמים - יתפללו עליו, שיתרפא מצרעתו, ותפילת הרבים תקבל לפני הקב"ה, והוא יתרפא.

וקשה - יש להקשות, למה דוקא בחלי זה של נגעים, אמרה תורה צריך שיודיע וכו' צערו לרבים, ולא אמרו כן בשאר חולאים, שלכאורה אף בהם שייך הטעם שהרבים יבקשו עליו רחמים שיתרפא מהם^ט.

אלא ודאי הטעם הוא, שהואיל שחולי

צינונים ומקורות

פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא. ט. כן הקשו באהבת יהונתן (פרשת תזריע ד"ה והצרוע) ובילקוט האורים (שם), ופירושו על פי דברי זוהר ("ג נג, א), שלכך נקרא המצורע 'מוסגר', כי סגורים לפניו שערי תפלה. ואם כן, המצורע אינו יכול לבקש רחמים עבור עצמו, ולכן יודיע צערו לרבים והם יבקשו עליו רחמים. י. וזה לשון הגמרא, אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב, מניין לגזר דין של צבור וכו', אף על

בעבודת הגרשוני (פרשת מצורע) שהבין בכוונת הגמרא כדברי רבינו, שאין לו תקנה אף בנגעים. ועיין עין אבות (ערכין שם ד"ה ר' אחא) וחפץ חיים (באר מים חיים סוף כלל ד, שמירת הלשון ריש שער התורה). ז. לשון הגמרא, כדתניא 'וטמא טמא יקרא', צריך להודיע צערו לרבים, ורבים מבקשין עליו רחמים. ובשבת (סז, א) הגירסא 'יבקשו עליו, וכמובא בלשון רבינו. וראה עין יעקב (מ"ק שם). ח. לשון הפסוק, וְהִצְרַעַת אִשְׁרֵי בְּוֹ הַנֶּגַע בְּגִדְךָ יְהִי

אֶלְהִינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹוֹי' (דברים ד, ז), וְעוֹד אֲמַרְיִן (ברכות נו, א), קָלַלְתָּ חֶכֶם אֶפְלוּ
עַל חֲנָם הִיא בָּאָה. וְתַקְנָה לָזֶה לִילָף מִיִּרְי בְּצַבּוֹר (ר"ה שם).

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבּוֹאֵר

שְׁהַקְבֵּה קְרוֹב אֵלֵינוּ וּמִקְבַּל תְּפִילוֹתֵינוּ
כִּבְל עַת צָרָה (דברים ד, ז)²⁰, מִיִּרְי בְּתַפִּילַת
הַצַּבּוֹר²¹.

הגלות ביציאתנו מחוץ למחנה מכפרת עון כמו מיתה

וְעוֹד יֵשׁ לִישֵׁב אֶת הַסְּתִירָה בְּאוֹפֵן
אֲחֵר, וְהוּא בְּהַקְדָּם מֵה דְאֲמַרְיִן בְּגִמְרָא
(ברכות נו, א)²⁰, קָלַלְתָּ חֶכֶם - הַקְּלָלָה שֶׁהַחֶכֶם
מִקְלָל בְּה אֶת הָאָדָם, אֶפְיָלוּ אִם קָלְלוּ עַל
חֲנָם - בְּלֹא סִיבָה מוֹצֵדֶקֶת, הִיא בָּאָה -
מִתְקִימָת²⁰, וְאִם קָלְלוּ הַחֶכֶם שִׁמּוֹת,
יְמוֹת²¹. וְתַקְנָה לָזֶה - שֶׁלֹּא תַתְּקִים הַקְּלָלָה

וּנִמְצָא, שֶׁאֵף שֶׁאֵמַר רַבִּי אַבָּא בְּרַבִּי
חֲנִינָא שֶׁאִם סִיפֵר אֵין לוֹ תַקְנָה, אֵין הַכוּוּנָה
שֶׁאֵין לוֹ תַקְנָה כִּלְלִי, אִלָּא הַכוּוּנָה הִיא,
שֶׁהַמְצוֹרַע עֲצָמוּ אֵינוּ יֹכֵל לְגַרוּם לְעֲצָמוּ
תִּיקוֹן עַל יְדֵי תְּפִילוֹתָיו, אִלָּא הוּא זָקוּק
לְתַפִּילוֹת הַרְבִּים. וְעַל כֵּן בָּאִים עֲלָיו נִגְעִים,
שֶׁאֵזַי יִתְּפָרֵס הַדָּבָר וַיִּצְטָרֵךְ לְקִרְוֵא 'טַמָּא

צִיּוּנִים וּמִקְרוֹת

פְּרֻשַׁת דְּרָכִים (דְּרוֹשׁ יג) שֶׁכָּתַב, שֶׁכְּשִׁיחִיד מִתְּפַלֵּל עַל
צִיּוֹר, הָרִי זֶה נֶחֱשֵׁב כְּצִיּוֹר. וְנִקְצַת מִשְׁמַע שֶׁלֹּא
כְּרַבִּינוּ, אִלָּא הַדָּבָר תְּלוּי עַל מִי הַתְּפִילָה, וְלֹא מִי
מִתְּפַלֵּל]. יד. וְמָה שֶׁאֵמְרוּ בְּגִמְרָא שְׁבֹאֲפֵן שֶׁלֹּא
הוֹעִילוּ מַעֲשֵׂיו, הַמַּעֲלֵל מִכְּפָר, אֵף שֶׁאֵין זֶה גּוֹרֵם
שִׁתְּפִלְלוּ הַרְבִּים עֲלָיו וַיִּתְּבַטֵּל גּוֹר דִּינוֹ. הֵינְנוּ מִשׁוּם
שֵׁשׁ לּוֹמֵר שֶׁמָּה שֶׁאֵמְרוּ סִיפֵר אֵין לוֹ תַקְנָה, הֵינְנוּ רַק
עַל אֲוֵפֵן שֶׁהוֹעִילוּ מַעֲשֵׂיו. וְכִמּוּ שֶׁכָּתַב בְּמִרְאָה כְּהֵן
(זְבַחִים פֶּת, ב בַּתּוֹסֵ' ד"ה מִכְּפָרִים), הַשׁוֹבֵא בְּהַעֲרָה
לְעֵיל בְּסַמּוּךְ. טו. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא [וְהַגְּמָרָא עוֹסֶקֶת
בְּבֵר הִיא שֶׁפֶתֶר לְרַבָּא אֶת חֲלוּמוֹתָיו לְרַעָה, וּמְכַלֵּם
שֶׁתְּמוֹת אֲשֶׁתּוּ שֶׁהִיָּתָה בַּת רַב חֲסֵדָא, וְעַבּוֹר זֶה קָלְלוּ
רַבָּא שִׁמְסַר לְמַלְכוּת שֶׁלֹּא תִרְחַם עֲלָיו וְיָמוּת, וְכִפִּי
[מָה אַעֲשֶׂה] גַּמְיִרִי דְקָלְלַת חֶכֶם אֶפְיָלוּ בְּחֲנָם הִיא
כָּאָה, וְכֵל שֶׁכֵּן רַבָּא דְבַדִּינָא קָא לֵייִט [שְׁבַדִּי קָלְלִינִי],
אֵמַר, אֵיקוּם וְאֵגְלִי, דָּאֵמַר מִר גְּלוּת מִכְּפָרַת עוֹן.
טז. בְּרִיטְבִּיא' (מְכוּת יא, א ד"ה קָלְלַת) פִּישׁ, שְׁחִינִם
לֹא זָדוּקָא, אִלָּא הַכוּוּנָה שֵׁשׁ בְּמִתְקַלֵּל רַק מִקְצַת
אֲשֶׁמָה, אִלָּא שֶׁלֹּא הִיא רְאוּי לְקָלְלָה מִחֲמַתָּה.
יז. אֲפִשֵׁר שְׁכוּוֹנַת רַבִּינוּ, שְׁכִינֵן שֵׁשׁ כְּפָרָה לְמַצְרוּעַ,
עַל יְדֵי הַמַּעֲלֵל אוֹ עַל יְדֵי הַנִּגְעִים, וְכַחֲלוּק הַגְּמָרָא,
אִם כֵּן מָה שֶׁקָּלְלוּ דוֹד שֶׁלֹּא יֵהָא לוֹ תַקְנָה, הֵינְנוּ
קָלְלָה בְּחִינָם, וּמְכַל מִקּוּם, הִיא חֵלָה עַל הָאָדָם,
וּמִתּוֹךְ כֵּךְ רְאוּי שִׁמּוֹת מִפְּנֵי קָלְלַת דוֹד, וְהַגְּלוּת

גַּב שֶׁנֶּחֱתָם נִקְרַע שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ב ו) 'כֹּה' אֲלוֹקֵינוּ
בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹוֹי', וְהַכְּתִיב (יִשְׁעִיהוּ נָה, ו) 'דְּרִשׁוּ ה'
בְּהַמְצָאוֹ' [וּמִפְּסוּק זֶה מִשְׁמַע, שְׁדוּקָא בּוֹזֵן שֶׁה'
נִמְצָא וְקְרוֹב לְאָדָם, וְהֵינְנוּ בְּעֵשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה,
תְּפִילְתּוֹ נִשְׁמַעַת], הַתָּם בִּיחִיד, הַכָּא בְּצַבּוֹר, ע"כ.
וְרָאָה עוֹד בְּגִמְרָא שֶׁם, שֵׁשׁ סוֹבְרִים שֶׁגַּם לְגוֹר שֶׁל
דִּין שֶׁל יַחֲד, מוֹעִילָה תְּפִילָה וְצַעֲקָה לְבַטְלָה.
יא. נְרָאָה כּוּוֹנַת רַבִּינוּ, שֶׁמִּלְשׁוֹן הַגְּמָרָא שְׁגוֹר דִּין שֶׁל
צִיּוֹר שֶׁנֶּחֱתָם, נִתְקַרַע, הִיא אֲפִשֵׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא
מִשׁוּם כַּח הַרְבִּים וְזִכּוּתָם, וְלֹא מִפְּנֵי כַח תְּפִילַת
הַרְבִּים. וּמוֹסִיף רַבִּינוּ, שְׁבּוּדָאֵי הַטַּעַם שֶׁהַגּוֹר דִּין
מִתְקַרַע הוּא מִפְּנֵי תְּפִילַת הַרְבִּים וְכִדְמוּכַח מִהַפְּסוּק,
וְאִם כֵּן, זֶה שִׁיךְ כֵּן אֵף כְּשֶׁהֵם מִתְּפַלְלִים עַל יַחֲד.
וְרָאָה בּוֹזָה בְּהַעֲרָה לְהֵלֵן בְּסַמּוּךְ. יב. לְשׁוֹן
הַפְּסוּק, 'פִּי מִי גוֹי גְּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרֹבִים אֱלֹוֹי
פֹּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹוֹי'. יג. וְהֵינְנוּ שֶׁאֵף
שֶׁאֵמְרוּ בְּגִמְרָא שְׁגוֹר דִּין שֶׁל יַחֲד אֵינוּ נִקְרַע, מְכַל
מִקּוּם, אִם הַרְבִּים מִבְּקָשִׁים עֲלָיו, יֹכֵל גּוֹר דִּינוֹ
לְהַתְּקַרַע, כִּמּוּ גּוֹר דִּין שֶׁל רַבִּים. אִלָּא שֶׁהַגְּמָרָא נִקְטָה
גּוֹר דִּין דְּרַבִּים [וְלֹא תִלְתָה בִּישׁוּל הַגּוֹזִירָה בְּתַפִּילַת
הַרְבִּים], מִחֲמַת שְׁבֹאֲפֵן הַרְגִּיל הַצִּיּוֹר מִתְּפַלְלִים
כְּשֵׁשׁ גּוֹזִירָה עֲלֵיהֶם. וְכֵן כָּתַב בְּהַעֲמֹק שְׁאֵלָה (סִימֵן
סו סק"י) לְבָאָר בְּדַעַת הַשְּׁאִילָתוֹת (שֶׁם) שֶׁהַכֵּל תְּלוּי
בְּמִתְּפַלְלִים, שֶׁתְּפִילַת הַרְבִּים מוֹעִילָה לְעוֹלָם לְבַטֵּל
גּוֹר דִּין שֶׁנֶּחֱתָם, אֵף כְּשֶׁהֵם מִתְּפַלְלִים עַל יַחֲד. וְרָאָה

בְּגִלּוֹת, דָּאָמַר מַר, גְּלוֹת מִכְּפַרְת עוֹזֵן. וּמִשׁוֹם הָכִי, אָתוּ נִגְעִים עָלֶיהָ שֵׁיִהִיה מְכָרָה

לִילָךְ בְּגִלּוֹת, 'בְּרַד יֵשֵׁב מַחוּץ לְמַחְנָה מוֹשְׁבֹו' (ויקרא יג, כו), וְהוּא לִיה כְּפָרָה.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ולא ימות, היא לִילָךְ בְּגִלּוֹת, דָּאָמַר מַר, הליכת האדם ממקומו לְגִלּוֹת במקום אחר, הרי היא מִכְּפַרְת על עוֹזֵן שעשה, ומבואר שם, שגם כשח"ו נגזר על האדם גזירת מות, יכול הוא להתכפר על ידי גלות^ט, לפי שהגלות נחשבת כמיתה^ט.

ומשום הָכִי, מי שסיפר לשון הרע, שנתקלל על ידי דוד המלך שיכרת מן העולם, והיא 'קללת חכם'^פ, אָתוּ נִגְעִים עָלֶיהָ, כדי שֵׁיִהִיה מְכָרָה לִילָךְ בְּגִלּוֹת - ולשבת מחוץ למחנה, וכמו שכתוב בְּרַד יֵשֵׁב מַחוּץ לְמַחְנָה מוֹשְׁבֹו' (ויקרא יג, כו)^{סו}, וְהוּא לִיה כְּפָרָה - שהגלות מכפרת העוון,

ולא ימות בחטאו. והיינו, שהנגעים עצמם אינם מכפרים, אלא הם גורמים הכפרה שתבוא על ידי הגלות^ט.

ולפי פירוש זה, מיושבת הסתירה בין שתי המימרות, לפי שמה שאמר רבי אבא ברבי חנינא סיפר אין לו תקנה, היינו מפני שנתקלל על ידי דוד שימות, והיא קללת חכם, ואין לו תקנה להמלט מהקללה, שבודאי היא תתקיים, ותקנתו היא רק שיגלה, לפי שהגלות תיחשב לו כמיתה, ולכן הוא לוקה בנגעים, כדי שיגלה מחוץ למחנה ויתכפר לו^ט.

ציונים ומקורות

מכפרת במקום מיתה, כדלהלן. יח. וכן מבואר גם בסנהדרין (לז, ב), שהגלות עומדת במקום גזירת מות, שאמרו שם ז"ל, אמר רב יהודה, גלות מכפרת שלשה דברים, שנאמר (ירמיהו כא, ט) ('כה אמר ה' וגו') היושב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר, והיוצא ונפל אל הכשדים הצרים עליכם יחיה, והיתה לו נפשו לשלל^{יט}. יט. הריקאנטי (כמדבר ה, ו-ז) כתב לבאר, שילך למקום שאין מכירין אותו ויכרת ממקומו, דוגמת עונש כרת הנפש הנכרת משרשה, מדה כנגד מדה, וירפא מחליו וימצא צרי למכתו בקבולו בגופו וברצונו דוגמת העונש הראוי לנשמתו, מאהבה. וז"ל מהר"ל (חדושי אגדות סנהדרין שם ד"ה גלות), דע, כי ראוי הגלות לכפרה, באשר הגלות נחשב לאדם קצת הסרה מן העולם הזה, וזה כי כל הדברים יש להם קיום במקום וכו', והמקום נותן קיום לדבר שהוא במקום וכו', וכאשר גלה ממקומו וכאילו בטל קיומו, וכמו שהמיתה מכפרת על האדם, כך הגלות שהוא בטול דבר שהוא קיומו מכפר, ע"כ. ועוד כתב (שם ד"ה ורב יהודה), שהדָּבָר הוא נטילת הנפש, ובשביל זה בא הפסד וביטול לגוף, והחרב הוא להיפך, שהוא הפסד הגוף, ובזה מגיע ביטול לנפש. והרעב הוא ביטול לגוף ולנפש. ולכן הגלות מכפרת שלשתן, כי כאשר הוא גולה אין לנפש מנוח,

וזה מכפר על אם נגזר עליו הדבר. ולפי שכאשר הוא גולה הוא מקבל שינוי מזג אויר בגופו, מחמת שינוי המזג שאינו במקומו, ולכן מכפר הגלות, אם נגזר עליו החרב שמשנה גפו לגמרי. וגם הגלות מכפר על הרעב, לפי שכשהוא בגלות אין פונסתו כראוי, כ. היינו לפי הפירוש שהוזכר בהערה ועיי"ש.

לעיל, ש'כרתו דוד' ברוח הקודש, היינו שביקש בפסוק זה שכך ייענש בעל הלשון הרע, ובקשתו נחשבת כקללה על כל מדברי לשון הרע. ויתכן עוד, שאין כוונת רבנו לייחס את הקללה לדוד ושהוא גרם עונש זה, אלא כפי פירוש שאר המפרשים, שדוד נתנבא כך ברוח קדשו, ועיקר כוונת רבנו הוא רק לסוף דברי הגמרא, שגלות מכפרת ומצילה גם מעונש מיתה, ולכן אף כל המדבר לשון הרע שראוי למיתה, הנגעים שמביאים אותו לידי גלות, מצילים אותו מהמיתה. כא. לשון הפסוק, 'פֶּל יָמֵי אֲשֶׁר הִנָּנַע בּוֹ יִטָּמָא וְטָמָא הוּא בְּרַד יֵשֵׁב מַחוּץ לְמַחְנָה מוֹשְׁבֹו'. כב. בברכת מוֹעֵדֵיךְ לַחַיִּים (להרב חיים פאלאגי זצ"ל, ח"ב דרוש ד' לשבת הגדול) הביא את דברי רבינו, וכתב שכדברי רבינו שגזירת הגלות על האדם היא כמו נגע צרעת, מבואר בתיקוני זוהר (תיקונים הנוספים תיקון ה' קמג, ב) וזה לשונו, ובין נגע לנגע במה דאוקמוה 'איכה ישבה בדד' דאיהי חשיבה

ב

מְדַרְשׁ רַבָּה (בראשית כב, יב) **עַל פְּסוּק** יְהוּדָה אֹמֵר, הַזְרִיחַ לֹא גִלְגַּל חֲמָה. אָמַר לִיָּה רַבִּי נַחֲמִיָּה, לְאוֹתוֹ רָשַׁע הָיָה מְזִרִיחַ אוֹת, אֲלֵא, מְלַמֵּד שֶׁהַזְרִיחַ לֹא

מֵאִמְרָם ז"ל וַיִּשָּׂם ה' לִקְוֹן אוֹת, הַזְרִיחַ לֹא גִלְגַּל חֲמָה, הַזְרִיחַ לֹא אֵת הַצְרָעַת

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ב

שִׁיבוֹת תִּיקוֹן חֹטָא קִין בְּרִצִּיחַת הַבַּל, עִם הַזְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ הַזְרִיחַת צִרְעַת

דְּקָדוּק בְּדַעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה

שֶׁהַצְרָעַת הַצִּילָה אֶת קִין מִהַמִּיתָה

שֶׁל זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ^{טו}, וְהַאֲרִיךְ אֶת שְׁעוֹת זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם^{טז}, וְעַל יְדֵי כֵן יִדְעוּ כָל הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהַקְּב"ה אֵינוֹ חַפֵּץ לְהַרוּג אֶת קִין בְּשִׁבִיל שֶׁהֵרַג אֶת הַבַּל, וְתִלֵּה אֶת דִּינֹו^{טז}. אָמַר לִיָּה - הַקֶּשֶׁה לֹא רַבִּי נַחֲמִיָּה לְרַבִּי יְהוּדָה, וְכִי לְאוֹתוֹ רָשַׁע - קִין, שֶׁהֵרַג אֶת אַחִיו, הָיָה הַקְּב"ה מְזִרִיחַ לֹא אֶת גִּלְגַּל הַחֲמָה, שֶׁהוּא דָבָר הַנֶּעֱשֶׂה רַק לְצַדִּיקִים^{טז}. אָלֵא צְרִיךְ לְפָרֵשׁ, שֶׁהַפְּסוּק מְלַמֵּד שֶׁהַקְּב"ה הַזְרִיחַ לֹא - הַצְמִיחַ בּוֹ אֵת הַצְרָעַת, וְזֶה הִיָּה

אֵיִתָּא בְּמְדַרְשׁ רַבָּה (בראשית כב, יב)^{טז}, עַל הַפְּסוּק (בראשית ד, טו)^{טז} הַכְּתוּב אַחֲרֵי שֶׁהֵרַג קִין אֶת הַבַּל, וַיִּשָּׂם ה' לִקְוֹן אוֹת' - הַקְּב"ה שֶׁם בְּשִׁבִיל קִין סִימָן כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְרַגוּהוּ, שֶׁנַּחֲלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה מֵהוּ הַסִּימָן שֶׁשֶּׁם הַקְּב"ה בְּשִׁבִילוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, הַקְּב"ה הַזְרִיחַ לֹא - הֵאִיר בְּשִׁבִילוֹ אֶת גִּלְגַּל הַחֲמָה, כְּלוֹמֵר, הַחֲזִיר לְמַעַנּוֹ אֶת הַמַּעֲלוֹת

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

יוֹסֵף. כִּי כִּמוֹ שֶׁמִּצִּינוֹ אֲצֵל חֲזִקִּיהוּ הַמֶּלֶךְ (מַלְכִים ב', כ, ט-יא), שֶׁנֶּחַן לֹא הַקְּב"ה אוֹת שִׁתְּרַפָּא מַחֲלִיו, בְּמֵה שֶׁהַחֲזִיר אֶת הַצֵּל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְאַרְכָּה זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ עֶשֶׂר שְׁעוֹת. כֹּה. עַל פִּי רִשׁ"י (עַל הַמְּדַרְשׁ). וְכִיפֵה תוֹאֵר הַשֶּׁלֶם (ב"ר שֶׁם, כז) בִּיאָר, שֶׁהַזְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ הִיא סִימָן שֶׁהַקְּב"ה נִתְרַצָּה לֹא. וְהוּבָא בְּעֵץ יוֹסֵף מִשְׁמוֹ. וְעִי"ש בִּיפֵה תוֹאֵר, שֶׁבִיאָר כּוֹוֹנַת הַמְּדַרְשׁ כִּכְמֵה דְרִכִּים. בְּפִירוּשׁ מַהְרִז"ו בִּיאָר, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁקִּין עָשָׂה תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה. כְּחוֹשֵׁב מַחֲשׁבוֹת (לְהַרְבֵּ רַפְאֵל עֲמֵנוּאֵל חֵי רִיקֵי זַצ"ל, בְּרַאשִׁית שֶׁם) בִּיאָר, שֶׁהַזְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ הִיא סִימָן שֶׁלֹּא רָצָה הַקְּב"ה שִׁימוֹתוֹ שְׁנֵי אַחִים כֹּאחֵד, שֶׁעַל יְדֵי כֵן חֲתָמָה לֹקֵה (סוֹכָה כט, א). וְלְרַבִּי נַחֲמִיָּה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה, וְרַק הוֹדָה שְׁחֵטָא, אֵינֶן רְאוּיִ שְׁתוֹרֵחַ לֹא הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹלָם אֵף מִיתָתוֹ לֹא הִיתָה בְּפוּעַל אֵלֵא בְּכַח, שֶׁהַמְּצוֹרַע חֹשֵׁב כִּמְת. וְרַאֵה כִּסְף נִבְחָר (פְּרֻשַׁת נִשְׂא ד"ה וְהִנֵּה מִצִּינוֹ) שֶׁרַבִּי נַחֲמִיָּה מוֹסִיף, שֶׁהַזְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ הִיתָה לְרַעַתוֹ בְּשִׁבִיל שִׁיּוּכָל לְרַאֲתָה אֶת נִגְעוֹ וְלִטְמָאוֹ. וְרַאֵה עוֹד, כְּלִי יִקְרַ (בְּרַאשִׁית ד, טו). כֵּט. בִּיפֵה תוֹאֵר הַשֶּׁלֶם (ב"ר

שְׁכִינָה בְּגִלוּתָא כְּמְצוֹרַע, דַּאֲתַמַּר בִּיהַ בְּדַד יִשָּׁב מַחוּץ לְמַחֲנֵה, וְדַאֵי דַא גְּלוּתָא דַּאִיהִי לְבַר מַאֲרַעַא דִּישְׂרָאֵל, דַּהִיא מוֹתְבָה דַּאוּת ה', וְהִיא מְקוֹרָא לֹא יְכִיל לְמַפְתַּח לִיָּה וְכו', מִיַּד אֲתַפְתַּח מְקוֹרָא וְאֲתַדְכִּיאֵת שְׁכִינָתָא וְרַזָּא דְמִילָה 'מְקוּהַ ה' מוֹשִׁיעוֹ בַּעַת צְרָה', מוֹשִׁיעוֹ וְדַאֵי הֵהוּא דְמְקוֹרָא דְמְקוּהַ בִּירָאָה. הֵרִי מְבֹאֵר כִּי עֵנִין גְּלוּתָה בְּכִלְלוֹת כְּכֹל מְקוּם שִׁיְהִיָּה הוּא בְּמְקוּם נִגַּע צִרְעַת מִמֶּשׁ. כֵּן. גַּם לְפִירוּשׁ זֶה צְרִיךְ לִוְמַר, שֶׁמֵּה שֶׁאֲמַרוֹ אֵינֶן לֹא תִקְנָה, הֵינֵנוֹ דוֹקָא בְּאַהֲנֵי מַעֲשִׂיו. שְׁהֵרִי בְּלֹא אֲהֵנִי מַעֲשִׂיו הַמַּעֲשִׂי מְכַפֵּר, וְהַמַּעֲשִׂי אֵינוֹ עוֹמֵד בְּמְקוּם גְּלוּת אוֹ מִיתָה. כֵּד. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, וַיִּשָּׂם ה' לִקְוֹן אוֹת, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, הַזְרִיחַ לֹא גִלְגַּל חֲמָה. אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה, לְאוֹתוֹ רָשַׁע הִיָּה מְזִרִיחַ לֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גִלְגַּל חֲמָה, אֵלֵא מְלַמֵּד שֶׁהַזְרִיחַ לֹא הַצְרָעַת, הִיךְ מֵה דַּאֲת אֲמַר וְהִיָּה אִם לֹא יֵאֱמִינוֹ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאוֹת' וְגו'. כֵּה. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, וַיִּאֱמַר לֹא ה' לִכְנֹן כָּל הַיָּדָג קִין שֶׁצִּעֲתִים יָגֵם וַיִּשָּׂם ה' לִקְוֹן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אוֹתוֹ כָּל מְצָאוֹ. כִּי. שֶׁהִיא נִקְרָאת 'אוֹת', כְּכַתּוּב (בְּרַאשִׁית א, יד) וְהִיָּה לְאוֹתוֹת'. יִפֵּה תוֹאֵר הַשֶּׁלֶם, וְעֵץ

מִילְתָּא דְקִשְׁיָא טוּבָא, שְׁאָם יֵשׁ בּוֹ
הַצְרַעַת, וְהוּ אֹת שְׁחִיב עַל הַרִיגַת הַכֵּל,
שְׁעַל שְׁפִיכוֹת דְּמִים בְּאֵ הַנְּגַע, בְּדָאֲמַרִּין
בְּעַרְכִּין (טו, א), וְאִזּוּ יְהִיֹּ סְגוּרִים מִמְּנֹ
אוֹרוֹת הָעֲלִיזִינִים, וְהָיָה כֵּל מוֹצֵא
יְהַרְגֵהוּ, כִּי בְּדַד יֵשֵׁב.

אֵת הַצְרַעַת, כְּמָה דְאֵת אֲמַרְתָּ (שמות
ה, ה), 'וְהָאֲמִינוּ לְקַל הָאֵת הָאֲחֵרוֹן',
עב"ל.

וְהוּא תִימָא, דְרַבִּי נַחֲמִיָּה מְקַשָּׁה
קִשְׁיָא גְדוּלָּה לְרַבִּי יְהוּדָה,
וְאַחַר כֵּן רַבִּי נַחֲמִיָּה גּוֹפִיָּה קְאָמַר

זרע שמשון המבואר

גופייה - עצמו, קאמר מילתא - אומר
פירוש דקשׁיָא טובא - שיש להקשות עליו
הרבה יותר, שאם יש בו בקין הצרעת, אין
זה סימן שנתכפר לו חטאו, אלא אדרבא,
זהו אות שהוא עדיין חייב על הריגת הכל,
שכן על עוון שפיכות דמים - רציחה, בא
הנגע בראמרין בגמרא בערְכִין (טו, א)²⁵,
ואז - כשיתנגע, אדרבה, יהיו סגורים ממנו
אוֹרוֹת הָעֲלִיזִינִים, המאירים על האדם,
ושומרים עליו שלא ינזק²⁶, והיה כל

סימן שהקב"ה אינו חפץ שיהרגו את קין.²⁷
והצרעת נקראת 'אות', כְּמָה דְאֵת אֲמַרְתָּ
במשה, כשנצטרעה ידו על ידי הקב"ה,
לסימן לישראל שהקב"ה שלחו לגאלם
(שמות ד, ו-ח)²⁸ 'וְהָאֲמִינוּ לְקַל הָאֵת הָאֲחֵרוֹן',
הרי שהצרעת נקראת אות, עב"ל.

ומדרש זה הוא תימא - תמוה, דהרי
רבי נחמיה מקשה קשׁיָא גדולה לרבי יהודה
- היאך יתכן לומר, שהקב"ה יזריח את
השמש לאותו רשע, ואחר כך רבי נחמיה

ציונים ומקורות

כְּשֶׁלֶג, ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו
ויוצאה מחיקו והנה שְׁבָה כְּשֶׁרֹד, וְהָיָה אִם לֹא
יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקַל הָאֵת הָרִאשׁוֹן וְהָאֲמִינוּ
לְקַל הָאֵת הָאֲחֵרוֹן. לב. לשון הגמרא, אמר רבי
שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים
נגעים באין, על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל
שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל
הגזל, ועל צרות העין כו', על שפיכות דמים דכתבי
(שמואל ב' ג, כט) זאל יכרת מבית יואב זב ומצורעי
וגו'. לג. לשון הוזהר (ח"ג מז, א), צרעת
כתרגומו, אמר רבי יהודה, מאי כתרגומו, סגירו,
דסגיר ולא פתח, וכד סגיר הוא ולא פתח, נגע הוא
דאקרי, רבי יוסי אמר, דלא מסתפקין אבהן כל שכן
בנין, והיינו דכתבי נגע צרעת כי תהיה באדם, באדם
ממש, ומכאן נחית למאן דנחית, אשתכח נגע לכלא
מההוא סגירו. ובפירוש הסולם, נגע צרעת, הרי העירו
החברים, אבל צרעת, פירושו כתרגומו, אמר רבי
יהודה, מהו כתרגומו. כי סוגר אוֹרוֹת הָעֲלִיזִינִים ואינו
פותח, וכשהוא סוגר ואינו פותח נקרא נגע. ר' יוסי

שם ד"ה לאותו) ביאר, שאף ששב בתשובה, דיה
לתשובה שתכפר על הרציחה, אבל אין ראוי שיעשה
בעבורו דבר גדול כזה, אלא יתן לו אות נבזה כצרעת
או כלב וכו'. וכל שכן שתשובתו אינה שלימה, אלא
מיראת העונש, ובצאתו יצא כגונב דעת עליונה,
כמבואר במדרש (שם), וכל שכן להסובר בסנהדרין
(קא, ב) שבא בעלילה [שלא בא לבקש לפני הקדוש
ברוך הוא בתפילה, אלא שאמר דברים של נצחון
שארין להם תשובה], שאין כאן עשיית תשובה כלל.
אבל רבי יהודה לא הוקשה לו כך, שהוא סובר ששב
בתשובה, וכיון שכן הפליא הקב"ה לעשות עמו.
ל. שכיון שראו כולם שנצטרע, והרי הוא חשוב כמת,
יש בזה סימן שכבר קיבל ענשו, ואין להורגו. עץ יוסף
בשם נזר הקודש. ביפה תואר השלם (ב"ר שם ד"ה
הזריח) ביאר שעל ידי הצרעת היה מצויין ומכירים
בו, והיה האות רעה מצד עצמה לגופו, כי כן ראוי
לרשע זה שהיה חייב מיתה ומצורע חשוב כמת.
לא. לשון הפסוקים, ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך
בְּחִיקְךָ וְיָבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצֵאָהּ וְהָיָה יָדוֹ מְצֻרַעַת

וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּאִיתָא בְּפֶרֶק ב' דְּמִפּוֹת (י), הוּא לְמִשָּׁה, הַזְרַחַת הַשְּׁמֶשׁ לְרוּצְחִים.
 א, 'אָז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים' וְהַטַּעַם דְּמִקְרֵי 'זְרִיחַת שְׁמֶשׁ', צְרִיף
 וְכו' (דברים ד, מא), אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

זרע שמשון המבואר

בְּפֶרֶק ב' דְּמִפּוֹת (י, א)^{טז}, על הפסוק (דברים
 ד, מא)^{טז} 'אָז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים' וְכו',
 אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה, יפה
 עשית במה שהתקנת ערי מקלט, שבכך
 הַזְרַחַת - הארת את הַשְּׁמֶשׁ לְרוּצְחִים,
 שינצלו שם מהגואל הדם, שלא יוכל
 להורגם. וְהַטַּעַם דְּהַתְקַנַּת עֲרֵי הַמְקַלֵּט,
 מִקְרֵי 'זְרִיחַת שְׁמֶשׁ'^{טז}, צְרִיף לֹמֵר, שהוא
 לְפִי שְׁמֵי שְׁחוּמָא, גֹרֵם שְׁיִסְתַּלֵּק מֵעַלְיוֹ

מוֹצְאוֹ יִהְיֶהוּ^{טז}, כִּי בְּדֵד יֵשֵׁב - לבדו ישב
 מחוץ למחנה, בלי שום שמירה עליונה^{טז}.
 ונמצא שאות זה של צרעת, לא רק שלא
 יועיל לו להצילו שלא יכו אותו, אלא
 אדרבה, זה עצמו יגרום שיכוהו, כל זמן
 שהנגע עליו וקודם שיתכפר על ידי
 הנגע^{טז}.

ערי מקלט דומים ליום שאין בו שליטת המזיקין
 וַיֵּשׁ לֹמֵר, בהקדם מה דְּאִיתָא בגמרא

ציונים ומקורות

המזיקין. ונמצא שפירושו של רבי נחמיה קשיא
 טובא, כלומר, שעליו קשה יותר מעל פירושו של
 רבי יהודה, שלרבי יהודה מובן לפחות, שהאות של
 הזרחת השמש הצילתו שלא יכוהו, ורק לא מובן
 היאך עשה הקב"ה אות זה לרשע. אך לרבי נחמיה
 קשה יותר מזה, שהאיך בכלל הועילה אות הצרעת
 להצילו, שהלא אדרבה, זה מראה לכולם שפשע
 בהריגת אחיו, שלכך נטרד והופקר להמכים אותו.
 וראה בלב אריה (פרשת בראשית אות יד) שג"כ
 הקשה על דברי המדרש, 'מה מורה זה האות על
 מחילה, וכמו זר נחשב'. ועיין שם שהאריך לבאר
 דברי המדרש. לו לשון הגמרא, דרש רבי
 שמלאי, מאי דכתיב, 'אז יבדיל משה שלש ערים
 בעבר הירדן מזרחה שמש', אמר לו הקדוש ברוך הוא
 למשה, הזרח שמש לרוצחים [תאיר להם, על ידי
 שתתקן להם ערי מקלט, כדי שינצלו מהגואל הדם,
 וגם תכין להם שם כל צרכי חיותם], איכא דאמרי
 אמר ליה, 'יפה עשית, במה שתיקנת להם ערי מקלט,
 שבכך הַזְרַחַת שמש לרוצחים. לח לשון
 הפסוק, 'אָז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
 מִזְרָחָה שְׁמֶשׁ'. לט. ראה לשון המדרש (דב"ר
 פרשת ואתחנן ב, ל), א"ל הקדוש ברוך הוא למשה,
 הזרח שמש לרוצח ונתת לו מקלט, שיגלה לשם שלא
 יאבד בעון הרציחה, כשם שהשמש הזה מאיר לעולם.
 וראה עוד בערוך לגר (מכות י, א ד"ה הזרח) שביאר,

אמר, שהאבות שהם חג"ת, אינם מתכללים, שאינם
 מקבלים אור, וכל שכן הבנים, שהם נה"י. והיינו
 שכתוב 'נגע צרעת כי תהיה באדם', באדם ממש,
 דהיינו בז"א שה"ס היה דאלפים שבג"י אדם. ומכאן
 יורד למי שיורד, דהיינו לאדם התחתון שגרום לזה,
 וסותם אורו, ונמצא נגע לכל, מאותו סגירת האורות.
 וראה לשון הזוהר (שם מט, ב) 'סגירו דנהירו
 עילאה'. ובמקדש מלך (שם) פירש, שאורות אבא
 עדיין לא באו לזעיר, ולכך אוהזים החיצונים באורות
 דאימא, ונעשו נגעים. לד. רבנו נקט במליצת
 לשון כלשון הפסוק הנאמר בענין קין (בראשית ד,
 יד), 'וְהָיָה כָּל מִצְּאֵי יִהְיֶהגַי'. לה. ומצינו
 ש'בדד' מרמז על מסירת האדם לידי המזיקין,
 בתיקוני זוהר (תיקון טט) מבואר, ש'בדד' בגימטריא
 עשר, כחשבון עשר קליפות של חול, וכאשר האדם
 מתלבש בהם נאמר בו 'בדד ישב מחוץ למחנה
 מושבו'. ובספר הליקוטים (פרשת תזריע סוף סימן יג)
 כתב, וזה לשונו, אם היה מצורע מוחלט, אוי לו כי
 בדד ישב מחוץ למחנה מושבו 'בד"ד' עולה עשרה,
 רצה לומר, חוץ לעשר ספירות, למקום החיצונים,
 וטמא טמא יקרא שנמסר ביד מחבלים בשדה, ונקרא
 'שדה' על שם שדים, מחלק 'איש יודע ציד איש
 שדה', כי משם חלקו של עשו, רחמנא לשיזבן.
 לו כיון שסגורים ממנו האורות העליונים, נמצא
 שאין לו שום שמירה ויכול להינזק ולמות ע"י

מְעַלְיו צֶלֶם אֱלֹהִים, וּבִפְרִט בְּעוֹן שְׁפִיכוֹת דָּמִים 'כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה לְהִיּוֹת נְזוּק מִהַמְזִיקִין הַשּׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם, אֶת הָאָדָם' (בראשית ט, ו), וְאֵן הוּא מוֹכֵן

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

פוגם בצלם אלוקים למעלה. ובודאי שעבור זה יסתלק גם מעליו הצלם אלוקים שעליו מדה במדה, וְאֵן - כשיסתלק ממנו הצלם אלוקים, הוא מוֹכֵן לְהִיּוֹת נְזוּק מִהַמְזִיקִין הַשּׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּזוּהַר (זוהר ח"א עא, א) ^{נד} עַל

הַצֶּלֶם אֱלֹהִים שֶׁעָלָיו, וּבִפְרִט מִי שְׁחוּטָא בְּעוֹן שְׁפִיכוֹת דָּמִים - רציחה, שפוגם בזה בצלם אלוקים, וכמו שכתוב (בראשית ט, ו) 'שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דְּמוֹ יִשְׁפֹךְ כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם', ודרשו בזוהר (ח"ב ז, א) ^{נד} שֶׁהַהוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

קמי מאריהון ולא עברין על פקודי אורייתא, זיו דיוקנא דלהון לא אשתני מחזיו דדיוקנא עלאה, וכל בריין דעלמא זעין ודחלין קמיה, ובשעתא דבני נשא עברין על פתגמי אורייתא, אתחלף דיוקנא דלהון, וכלהו זעין ודחלין מקמי בריין אחרנין, בגין דאתחלף דיוקנא עלאה ואתעבר מנייהו, וכדין שלטי בהו חיות ברא, דהא לא חמו בהו ההוא דיוקנא עלאה כדקחזי. ובזוהר (ח"ג קכג, א) כתוב וזה לשונו, ובגין דכלא אתברי בהאי צולמא דעל כל ישראל דאיהי צדיק [ולפי שכל החיות והעופות נבראו על ידי המלכות, שהיא צלם אלקים השורה על כל צדיקי ישראל], אתמר בהון [לכך נאמר בהם] 'זמוראכס וחתכס יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים' וגו' [שכולם יש להם פחד מורא מצדיקי ישראל אשר יש על פניהם צלם אלקים] וכו', וכל אלין למה מתפחדין מהאי דיוקנא דאינון תמתן אתבריאו, אלא משום דשם ידו"ד שריא עליה [וכל אלו החיות והעופות למה הם מפחדים מהצלם אלקים שעל האדם שממנו נבראו, אלא רק מפני השם הו"ו"ה השורה על הצדיק ואינו שורה עליהם] וכו', וכל מאן דפגים עובדוי אתפגים דיוקניה, ושם ה' לא שריא באתר פגים [וכל מי שחטא ופגם מעשיו, נפגם הצלם שעליו ושם ה' אינו שורה במקם פגום, והחיות אינם יראים מאיש זה], ובההוא פגימו שריא חשך [ובפגם ההוא שורות הקליפות הנקראות חושך ומחשיכות את עולמו], בגין פגימו דסיהרא דשריא ביה חשוכא [משום פגם הירח ששורה בו החושך] וכו', ובההוא אתר דשרי ההוא חשך, כמה מלאכי חבלה, דאתקריאו נחשים ועקרבים מתקרבין ליה, ויהבין ליה כמה נשיכין ואלין אינון יסוריין [ובאותו מקום ששורה בו החושך של הקליפה, כמה מלאכי חבלה - מזיקין- הנקראים נחשים ועקרבים מתקרבים אליו להזיקו וליסרו,

שכמו שלגבי הבא במחירת נאמר (שמות כב ב) שאם זרחה השמש הוא ניצול מבעל הבית, שאם הרגו נהרג עליו, כן ע"י עיר מקלט ניצול הרוצח, ואם הרגו גואל הדם שם, נהרג עליו, ולכן דומה עיר מקלט להזרחת השמש. ורבינו מבאר ענין הזרחת השמש, באופן אחר. מ. לשון הזוהר, הא כיצד, [הדריבור] 'אנכי ה' אלוקיך' [היה כתוב בלוחות], לקבל [מול דיבור] 'לא תרצח' וכו', דמאן דקטיל, אזעיר דמותא וצלמא דמאריה [לפי שמי הורג את האדם, ממעט כדמות ובצלם של יוצרו], דכתיב 'כי בצלם אלקים עשה את האדם', וכתיב [יחזקאל א, כו] 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם', אמר רבי חייא, כתיב 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך' וגו', מאן דשפך דמא, כאלו אזעיר דמותא וצלמא דלעילא, כלומר, לא אזעיר דמותא דא אלא דמותא אחרא [מי ששופך דם, לא מיעזר רק הדמות של האדם למטה בלבד, אלא גם את הדמות של האדם העליון, הקב"ה], משמע דכתיב 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך', באדם עלאה מטי האי פגימותא מההוא דמה דאושיר [באדם העליון מגיע הפגם של הדם ששפך], מאי טעמא, משום 'כי בצלם אלקים עשה את האדם'. מא. לשון הזוהר, 'זמוראכס וחתכס יהיה', מכאן ולהלאה יהא לכוון דיוקנין דבני נשא, דהא בקדמיתא לאו הוו דיוקנין דבני נשא, תא חזי, בקדמיתא כתיב 'בצלם אלוקים עשה את האדם', וכתיב (בראשית ט, ה) 'בדמות אלוקים עשה אותו' כיון דחטו אשתנו דיוקנייהו מההוא דיוקנא עלאה, ואתהפכו אינון למדחל מקמי חייון ברא. בקדמיתא כל בריין דעלמא זקפן עיינין וחמאן דיוקנא קדישא עלאה וזעאן ודחלין מקמיה, כיון דחטו אתהפך דיוקניהו מעייניהו לדיוקנא אחרא ואתהפך דבני נשא זעין ודחלין קמי שאר בריין. תא חזי, כל אינון בני נשא דלא חטאן

וכו' (במדבר לה, יא), נקרא כמו זריחת השמש. שפמו שפיום אין להם רשות לשלט, דכתיב (תהלים קד, כ) 'תשעת חשד' וכו' (ראה זוהר ח"א לד, ב. ח"ג רמט, א), כך בערים האלה לא היה להם רשות לפנס.

כמו שכתוב בזהר (ח"א, עא, א) על פסוק (שם ט, ב) 'ומוראכם וחתכם יהיה'. וכל עקר שליטתם הוא בלילה, ולכן ערי מקלט אלה שהיו קולטים מכל צר ומשטין, כמו שכתב הזהר (ח"ב קיד, ב), שזהו הטעם של 'והקרייתם לכם ערים'

זרע שמשון המבואר

הפרשת ערי מקלט, כמו זריחת השמש, מפני שפמו שפיום שהשמש זורחת בו, אין להם למזיקין רשות לשלט על בני האדם, כדכתיב (תהלים קד, כ) 'תשעת חשד' וכו' ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יערי, שרק בלילה יש רשות למזיקים, שדומים לחיות היער, לרמוש ולשלוט, ולא ביום (ראה זוהר ח"א לד, ב. ח"ג רמט, א)^{מב}, כך גם בערים האלה - ערי המקלט, לא היה להם - למזיקים, רשות לפנס ולהזיק את הרוצח בשוגג.

הפסוק (שם ט, ב)^{מב} 'ומוראכם וחתכם יהיה'.

וכל עקר שליטתם של המזיקין הוא בלילה^{מב}, ולכן ערי מקלט אלה, שהיו קולטים את הרוצחים מכל צר ומשטין - מכל שונא ומכל מקטרג, שהם הקליפות הרוצים להזיקם, כמו שכתב הזהר (ח"ב קיד, ב)^{מב}, שזהו הטעם של מצות 'והקרייתם לכם ערים וכו' ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה' (במדבר לה, יא) שבכך ינצלו מהמזיקין. לכך נקרא

ציונים ומקורות

(שמות שם), שביאר דברי המכילתא באופן אחר. אולם, גם דברי הזוהר שהובאו לעיל, שכתב ש'החושך שורה על האדם שנפגם צלמו, ובשביל זה מתקרבים אליו מלאכי חבלה להזיקו, משמע שהגורם לשליטת המזיקין - מלאכי חבלה - הוא החושך, והיינו בלילה. מזה לשון הזוהר, פקודא (חדא) להפריש ערי מקלט למאן דקטל (בשביל מי שרצח), בגין הוא מצרי דקטלת במצרים [עבור המצרי שהרגת במצרים], דתמן הוה נחש הקדמוני וכל משרייתיה דהוה סחרין ליה וקטלת ליה בלא זמניה ולא דחלת מרודפין דיליה דבכמה אתרין רדפו אבתרך כמה נשין בנערותך דאינון נעמ"ה אגר"ת לילי"ת אוכמא, וקודשא בריך הוא יהיב לך ערי מקלט לאשתזבא מנהון. מזה לשון הזוהר (ח"א לד, ב), 'ויברא אלהים וכו', את כל נפש החיה הרומשת' דא נפש דההיא חיה דאיהי רומשת לך' סטרי עלמא ומאן איהי חיה דאיהי רומשת הוי אימא

ונותנים לו כמה נשיכות, ואלה הם היסורים הבאים על האדם]. מב. לשון הפסוק, 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בנזקם נתנו'. מג. בברכות (ה, א) אמרו שיקרא אדם קריאת שמע על מטתו מפני המזיקין. וראה בחולין (צא, א) שאסור לתלמיד חכם לצאת יחידי בלילה, שלא יינזק (רש"י שם). ומבואר ששליח הוא זמן המזיקין. ובירושלמי (שקלים פ"ה ה"ד) מבואר, שאין ראוי ליתן צדקה בלילה, שהוא כ'מסיג גבול' של החיצונים השולטים בלילה. וכן כתב בפרי עין חיים (שער מנחה ומעריב פ"ב). וכתב רש"י (שמות יב, כב), מגיד שמאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד, כ) 'בו תרמוש כל חיתו יערי'. מקור דברי רש"י, הוא במכילתא (פרשת בא, מסכתא דפיסחא פרשה יא), ובבבא קמא (ס, א). אך ראה רמב"ן

וְאֵת כָּאֵן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַזְרִיחַ לוֹ
הַשֶּׁמֶשׁ. דְּאִמְרִינָן בְּיַלְקוּט (ראה ילקוט
שמעוני פרשת ואתחנן רמז תתכט) עַל פְּסוּק (דברים
ד, מא) 'אִזּוּ יִבְדִּיל מִשֶּׁה' וְכוּ', מִשָּׁל לְאַחַד

זרע שמשון המבואר

יגלה ויתכפר בזה, כִּף אף על פי שמי שהרג
במזיד חייב מיתה, מכל מקום, כִּל מִי שֶׁהָרַג
שׁוֹנֵג, הרי הוא גֹּזֵלָה, שְׁנַאמַר (במדבר לה, יא) ^מ
'וְנָם אֵל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחִי' - ועל ידי
שיגלה לערי מקלט, יתכפר ויחיה.

וסובר רבי יהודה, שכמו כִּן קִזְן, כִּבֵּר
קָבֵל עֲנָשׁוּ על הריגת הבל, במה שֶׁהָיָה ראוי
להיות 'נֵעַ וְנָד בְּאֶרֶץ' ^ט, ויתכפר לו בכך,
ועוד, שֶׁאֵף שלא נתקיים כל מה שנגזר

לדעת רבי יהודה, נתכפר קין בגלותו, והזרחת השמש
פירסמה שחזרו לקדמותו

וְאֵת כָּאֵן אצל חטאו של קין, אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, שהקב"ה הַזְרִיחַ לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. ויתבאר
בהקדם מה דְּאִמְרִינָן בְּיַלְקוּט שמעוני (ראה
פרשת ואתחנן רמז תתכט) ^מ, עַל הַפְּסוּק (דברים ד,
מא) ^מ 'אִזּוּ יִבְדִּיל מִשֶּׁה' וְכוּ', מִשָּׁל לְאַחַד שֶׁהָרַג
וְכוּ', ואמר לו המלך, שאילו היה עושה כן
במזיד, היה נהרג, אך כיון שעשה כן בשוגג,

ציזונים ומקורות

ביאר רבינו (שיר השירים אות יב) לענין ליל ט"ו
בניסן. מו. הלשון שרבינו מביא, אינו לפנינו.
וז"ל הילקוט, 'לנוס שמה רוצח' (דברים ד, מב), משל
למה הדבר דומה, לחרש [אומן] שהיה עושה איקונין
[אנדרטה בצורה] של [ה]מלך, ונשברה לתוך ידו, אמר
המלך, אלו לטובתו [לרצוננו] נשברה היה נהרג,
ועכשיו שלא לטובתו יטרד למטלון [לגלות, או לבית
הסוהר. ע"פ מתנות כהונה (במדבר"ד ז, ב)]. כך 'שופך
דם האדם באדם דמו ישפך', אבל מי שהורג נפש שלא
בטובתו גולה, שנאמר (שם) 'וְנָם אֵל אַחַת הָעָרִים הָאֵל
וְחִי', יתברך שמו שכן שוקד היאך לזכות את בריותיו,
ועל כל העבירות נתן כפרה. מו. לשון הפסוק
הובא במילואו לעיל. מה. לשון הפסוק, 'לָנָם
שָׁמָּה רֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בְּכִלֵּי דַעַת וְהוּא לֹא
שָׂנֵא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֶשֶׁם וְנָם אֵל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל
וְחִי'. מט. לשון הפסוק, 'הֵן גִּרְשָׁת אֹתִי הַיּוֹם
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵי אֶסְתֵּר וְהִיִּיתִי נֵעַ וְנָד בְּאֶרֶץ
וְהָיָה כֵל מִצְּאֵי יִהְיֶגְנִי'. [ראה תרגום אונקלוס, ש"ע'
תירגם 'מטלטל', ונד' תירגם 'זגלין']. נ. כוונת
רבו נראה, שבתחילה כתב שכבר נגזר עליו העונש
להיות 'נֵעַ וְנָד', והיינו שמחמת כן נתכפר לו עונו,
וא"כ לכך ראוי שיחזור לו דמותו וצלמו כמו קודם
החטא, ומוסיף לומר עוד, שאף שבאמת ויתר לו

דא לילית אשר שרצו המים למיניהם דמיין מגדלין
לון, דכד אתי סטרא דדרום שראן מיין ונגדין לכל
סטרין וארבי ימא אזלין ועברין וכו'. ר' חזקיה אמר,
'הרומשת' השורצת מבעי ליה, אלא כדאמרינן רמש
ליליא, ועל דא 'בו תרמוש כל חיתו יער', דכולהו
שלטאן בשעתא דאיהי שלטא ופתחין שירתא בתלת
סטרין דפלגו ליליא זומרי שירתא ולא משתככי.
ותרגומו בפירוש הסולם, זו היא נפש של אותה
החיה הרומשת לד' רוחות העולם. פירוש, שדורש
רומשת כמו רומסת, ואומר שהיא רומסת ומחרבת
לכל רוחות העולם. והיא לילית וכו'. 'תרמוש כל
חיתו יער', דהיינו שכל כחות החשך, שהם חיתו יער,
שולטים בלילה, וע"כ כל נפש חיה הרומשת, פירושו
המלכות. שכולם שולטים בשעה שהלילה, שהיא
הנוקבא, שולטת. כי המלכות כוללת כל מה
שמתחתיה, ואפילו הקליפות. לשון הזהר (ח"ג רמט,
א), כיון דאנהיר שמשא כל חד וחד אתכניש לאתריה,
הדא הוא דכתיב 'תורח השמש יאספון' וגו'. וכן
מבואר בזהר (ח"א קע, ב) לענין שרו של עשו. וכן
כתב רבינו (ואתחנן אות ד ד"ה ויש לומר) 'ולכן אין
רנה של תורה אלא בלילה, להעביר החיצונים
ממשלתם, מה שאין כן ביום, שכבר בלאו הכי אין
להם שליטה, כדכתיב 'תורח השמש יאספון'. וכן

מחלקתם של קין והבל. דרבי יהודה סבר, כמאן דאמר במדרש (ראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ד פי"ח) שנתעוררו על הפנהה, וקין היה לו לכאורה קצת טעם להרג אותו, שהעבודה בכורות (ובחים קיב, ב), והוא היה בכור, והיה דן אחיו

שעדין נשאר לו חצי הגזרה (סנהדרין לו, ב), דכתיב (שם ד, טו) 'וישב בארץ נוד', והיו לו לכפרת עונו, ולכן הזריח לו השמש, שחזר לו דמותו וצלמו.

ופלוגתייהו דרבי יהודה ורבי נחמיה תליא בטעם

זרע שמשון המבואר

לרבי יהודה היה קין שונג בהריגת הבל, ונתכפר בגלותו ופלוגתייהו - וסברת מחלוקתם דרבי יהודה ורבי נחמיה האם יש לפרש שהקב"ה הזריח לו השמש, תליא בטעם מחלקתם של קין והבל, שמחמתה הרג קין את הבל. דרבי יהודה סבר, כמאן דאמר במדרש (ראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ד פי"ח)²², שנתעוררו לריב על הפנהה - מי משניהם יזכה להיות כהן ולהקריב קרבנות לפני הקב"ה, ולפי זה, קין היה לו לכאורה קצת טעם להרג אותו - את הבל, שהרי בתחילה, עד שלא הוקם המשכן, היתה העבודה של הקרבנות, נעשית בכורות, כמו ששינונו (ובחים קיב, ב)²³, והוא - קין היה בכור - שנולד ראשון

עליו, משום שמחל לו הקב"ה כשעשה תשובה, מכל מקום, עדין נשאר לו להעניש בחצי הגזרה, דכתיב (שם ד, טו)²⁴, 'וישב בארץ נוד', וכמו שאמרו בגמרא (סנהדרין לו, ב)²⁵, ושני העונשים שנגזרו עליו שיהיה 'נע ונד', היו לו לכפרת עונו, ולכן הקב"ה הזריח לו השמש, היינו לרמוז, שעל ידי הכפרה בגלותו, חזר לו דמותו וצלמו - הצלם אלוקים שיש בכל אדם שאינו חוטא, שהם נאכדו ממנו כשהרג את הבל, ועכשיו חזרו להיות בו, ועל כן שוב לא יוכלו המזיקין לשלוט בו ולהזיקו, וייסרתו ממנו כמו שהם מסתתרים ומתחבאים ביום בשעת זריחת השמש.

ציונים ומקורות

צריך לקבל עונש על כך. נג. עיין ילקוט ראובני (פרשת בראשית ד"ה ונפיק), שכתב כן בשם מדרש, אמנם לא נמצא במדרש לפנינו. אולם נראה שמקור דברי הילקוט ראובני מתוך ספר עשרה מאמרות וזה לשונו, 'מהא דכתיב גבי ראובן (בראשית מט, ג) יתר שאת ויתר עו', למדנו שהעבודה [בכורות הוא משפט הכהונה. לפיכך נתעורר קין בה תחילה. ופירש ביד יהודה (על העשרה מאמרות), שקין שהיה הבכור ועיקר התולדה, נתעורר תחילה להכהונה ולהביא קרבן. ובפשוט נראה כוונת העשרה מאמרות, שקין היה הראשון שרצה להביא קרבן. ורבינו הבין בכוונת 'נתעורר', שהיה קין 'מריב' על כך עם הבל. וראה לב אריה (פרשת שמיני אות יז) שביאר מה שלא היה ראוי קין לכהונה בתחילה, אף

הקב"ה ולא נתקיים בו מה שנגזר עליו ולא קיבל את העונש, וממילא יתכן היה לומר שאף שויתר לו השי"ת על עונשו מ"מ גם לא נתקן חטאו ואינו ראוי שיחזור לו דמותו וצלמו שנסתלקו ממנו, על כך מוסיף רבנו לומר שאף שויתר לו הקב"ה במקצת, מ"מ עדיין נשאר לו חצי מהגזירה, והיינו שהיה לו עונש על חטאו, וממילא בודאי ראוי שיע"י כך יהיה נתקן מחטאו ויחזור לו דמותו וצלמו ככתחילה מאחר שקיבל עונש. נא. לשון הפסוק, 'ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד קדמת עדין'. נב. לשון הגמרא, אמר רב יהודה בריה דרבי חייה, גלות מכפרת עון מחצה, מעיקרא כתיב 'והייתי נע ונד', ולבסוף כתיב 'וישב בארץ נוד'. והיינו שמאחר שהוא בגלות, נתכפר לו מחצה מחטאו, ושוב אינו

הַבֵּל כְּמִי שֶׁמְעוֹרָר עַל הַפְּהֶנֶת, שֶׁהוּא חֵיב מִיתָה (ראה תנחומא פרשת צו סימן יג), וְהָיָה שׁוֹגֵג בְּדִין, וְכָבֵד קָבֵל עֲנָשׁוֹ לְגַמְרֵי. אוֹ עַל הַתְּקַרְקְעוֹת (שמו"ר לא, יז), אוֹ עַל תְּאוֹמָה יִתְרָה וְכו' (ב"ר כב, ז), וְהָיָה

זרע שמישון המבואר

לרבי נחמיה היה קין מזיד בהריגת הבל ולא כיפרה לו הגלות וְרַבִּי נַחְמִיָּה סָבַר, דְּמַחְלָקְתֶּם שֶׁל קִין וְהַבֵּל הָיְתָה, אוֹ עַל הַתְּקַרְקְעוֹת, שֶׁקִּין וְהַבֵּל הִסְכִּימוּ בִּינֵיהֶם, שֶׁקִּין יִזְכֶּה בְּכָל הַתְּקַרְקְעוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, וְהַבֵּל יִזְכֶּה בְּמַטְלָלִין, וְעַל כֵּן טַעַן קִין, שֶׁאִין רְשׁוֹת לְהַבֵּל לְגוֹר בְּשׁוּם מְקוֹם בְּעוֹלָם, וְהַרְגוּ, כַּמְבֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (שמו"ר לא, יז)¹¹. אוֹ שָׂרְבוּ בִּינֵיהֶם עַל הַתְּאוֹמָה הָיְתָה - הַשְּׂנִיָּה וְכו' שְׁנוֹלְדָה עִם הַבֵּל¹², מִי יִשְׁאַנֶּה, וְהַרְגוּ קִין אֶת הַבֵּל, כְּדִי שֶׁהוּא יִשְׁאַנֶּה, כַּמְבֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (ב"ר כב, ז)¹³, וְלִפִּי פִירוּשֵׁים אֱלֹהִים, נִמְצָא שֶׁקִּין הָיָה רָשָׁע, שֶׁהַרְגוּ אֶת אַחִיו בְּמִזִּיד.

לאדם הראשון, וְהָיָה דִּן אֶת אַחִיו הַבֵּל עַל מַה שֶׁרָצָה לְהַקְרִיב קֶרְבָּנו כַּכֵּהֵן, כְּמִי - כְּמוֹ זֶה שֶׁמְעוֹרָר עַל הַפְּהֶנֶת, שֶׁהוּא חֵיב מִיתָה (ראה תנחומא פרשת צו סימן יג)¹⁴, וְהָיָה שׁוֹגֵג בְּדִין - שֶׁחָשַׁב שֶׁעָלָיו מוֹטֵל לְהַרְגוֹ, וְכִיוֹן שֶׁהָיָה שׁוֹגֵג וְלֹא מִזִּיד, כְּכֹר קָבֵל עֲנָשׁוֹ לְגַמְרֵי, כְּמַה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו לְגַלּוֹת מִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ כָּל רוֹצֵחַ בְּשׁוֹגֵג שֶׁגַּלּוֹתוֹ מִכְּפָרַת עָלָיו. וְלִכֵּן הַזְרִיחַ לוֹ הַקַּב"ה אֶת גַּלְגַּל הַחֲמָה, כְּדִי לְפָרְסֵם שֶׁקִּיבֵל עוֹנָשׁוֹ, וְחִזְרָה לוֹ דְמוּתוֹ וְצַלְמוֹ, וְעַל יְדֵי כֵן, יִתִּירָאוּ כּוֹלָם מִלְּהִזְיוֹן, וְכַפֵּי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל.

ציונים ומקורות

הוא דכתיב (משלי כח, כב) 'נבהל להון איש רע עין', זה קין שהבהיל עצמו ליטול העולם, כיצד, כשהיה עם אחיו, שנאמר (בראשית ד, ח) 'זיהי בהיותם בשדה', אמרו זה לזה, בא ונחלוך העולם. אמר קין, טול אתה את המטלטלין, ואני הקרקעות, וחלקו ביניהם, נטל הבל את המטלטלין, וקין את הקרקעות, וחשב להוציא מן העולם, היה הבל מהלך בעולם וקין רודפו, אמר לו, צא מתוך שלי, והיה הולך להרים, ואומר, צא מתוך שלי, עד שעמד עליו והרגו, הוי 'נבהל להון איש רע עין' זה קין שהיתה עינו רעה באחיו, ולא ידע 'כי חסר יבואנו', ומה חסרונ הגיע לו, שאמר הקדוש ברוך הוא 'נע ונד תהיה בארץ'. נו. פירוש, שכשנולד קין נולדה עמו תאומה אחת, וכשנולד הבל נולדו עמו שתי תאומות, כמו שביאר רש"י (בראשית ד, א) וז"ל, 'את קין, 'את אחיו את הבל', שלש 'אתים ריבויים הם, מלמד שתאומה נולדה עם קין, ועם הבל נולדו שתיים, לכך נאמר 'ותוסף', ע"כ. ומקור הדברים הוא במדרש (ב"ר כב, ב-ג), אמר ליה רבי יהושע בן קרחה, עלו למטה שנים, וירדו שבעה, קין ותאומתו, והבל ושתי תאומותיו וכו', ותוסף ללדת את אחיו את הבל', הדא מסייעא לרבי יהושע בן קרחה, דאמר, עלו למטה שנים וירדו שבעה. גח. לשון המדרש, ויאמר קין אל

שהיה בכור, ונתגלגל באהרן ונזדכך ונעשה ראוי לכהונה. [במדרש (ב"ר כב, ז) אמרו, שקין והבל היו מדיינין, זה אומר בתחומי בית המקדש נבנה, וזה אומר בתחומי בית המקדש נבנה. וראה זרע ברך (פרשת בראשית ראשון ד"ה ויאמר קין) שביאר דברי המדרש לענין הכהונה שניטלה מקין, וכתב, 'הוא על פי מדרש רבה על פסוק 'אם תטיב שאת' זה הכהונה, כמה דאת אמר 'וישא אהרן את ידיו, דמשמע שעל ידי מעשיו ניטלה ממנו העבודה, וקין לא הבין הדברים ואמרם אל הבל אחיו ופתר לו על אופן הנ"ל, והגיד לו שמן השמים קנסוהו, וניטלה ממנו העבודה, ולכך ראוי שבתחומי נבנה ביהמ"ק, ומתוך כך 'ויקם' וגו']. גח. לשון המשנה, עד שלא הוקם המשכן, היו הבמות מותרות, ועבודה בבכורות. ומשהוקם המשכן, נאסרו הבמות, ועבודה בכהנים. גח. ז"ל המדרש, כי ביום שעמד עוזיה להקטיר בהיכל, רעשו שמים וארץ, ובאו השרפים לשרפו בשריפה, כמו שנאמר (במדבר טז, לה) 'ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת', על שהקריבו קטורת זרה, וזהו שקראם שרפים שבאו לשרופו, ובאו שמים כמו כן לשרופו, והארץ לבלועו, כסבורים דינו להבלע קרחה שערער על הכהונה. נו. לשון המדרש, הדא

שִׁישׁ בּוֹ אֶחָד מֵאַרְבַּע מְרֵאוֹת נְגָעִים
הִלְלוּ, אֵינָן אֶלָּא מִזְבַּח כְּפָרָה. וְאֶמְרִינָן
שָׁם בְּמִדְרָשׁ (ילקוט שמעוני פרשת ואתחנן רמז
תתכט), אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְאֵי, הָאֲרַת
לְעוֹלָמָךְ בְּשֵׁם שְׁהַשְׁמֵשׁ מְאִיר, מְזוֹרְחָה

רְשָׁע. וּמִשּׁוֹם הָכִי פָּרִיךְ, לְאוֹתוֹ רְשָׁע
וְכוּי, כְּלוֹמַר, שְׂאִינוּ דִּי לוֹ עֲנֵשׁ הַגְּלוּת,
שְׁהָרִי לֹא הָיָה שׁוֹגֵג, אֶלָּא מְזִיד
וּפּוֹשְׁע.

אֶלָּא דְאֶמְרִינָן בְּכַרְכוּת (ה, ב), כָּל מִי

זרע שמשון המבואר

המציא הקב"ה לקין תקנה אחרת על עוונו
על ידי הצרעת. והיינו בהקדם מה דְאֶמְרִינָן
בגמרא בכרכות (ה, ב)^ט, שְׁכַל מִי שִׁישׁ בּוֹ
אֶחָד מֵאַרְבַּע מְרֵאוֹת נְגָעִים שֶׁל צִרְעַת הִלְלוּ
- הַכְּתוּבִים בְּתוֹרָה^ט, אֵינָן אֶלָּא מִזְבַּח כְּפָרָה
- הֵם מַכְפִּירִים עֲלֵיו מַעֲוֹנוֹתָיו. וְעוֹד יֵשׁ
לְהַקְדִּים מֵה דְאֶמְרִינָן שָׁם בְּמִדְרָשׁ (ילקוט
שמעוני פרשת ואתחנן רמז תתכט)^ט, אָמַר רַבִּי יוֹסִי
בְּרַבִּי חֲנִינְאֵי, מִשֶּׁה רַבִּינוּ אָמַר לְהַקְבִּיחַ,
הָאֲרַת לְעוֹלָמָךְ בְּשֵׁם שְׁהַשְׁמֵשׁ מְאִיר, כְּמוֹ

וּמִשּׁוֹם הָכִי פָּרִיךְ - מַקְשָׁה רַבִּי נַחְמִיָּה
עַל רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי לְאוֹתוֹ רְשָׁע וְכוּי, שֶׁהֲרֵג
לְאֲחֵיו בְּמִזִּיד, הִיָּה הַקְבִּיחַ מְזוּרִיחַ לוֹ גִּלְגַּל
חֲמָה, הַרְמוֹז שֶׁכָּבַר נִתְכַפֵּר לוֹ חֲטָאוֹ מִפְּנֵי
שֶׁהִלֵּךְ לְגִלוּת, כְּלוֹמַר, שְׂאִינוּ דִּי לוֹ לְקִינָן
בְּעֲנֵשׁ הַגְּלוּת כְּדִי לְהִתְכַפֵּר וּשְׂיִחְזוֹר לוֹ
דְמוּתוֹ וְצִלְמוֹ, וְע"י כֵךְ יִשְׁמַר מִן הַמְזִיקִין,
שְׁהָרִי לֹא הָיָה שׁוֹגֵג, אֶלָּא מְזִיד וּפּוֹשְׁע.

צדעת קין הביאה אותו לעסק התורה שמכפרת

אֶלָּא שֶׁסוֹבֵר רַבִּי נַחְמִיָּה, שֶׁמְכַל מְקוֹם

ציונים ומקורות

והיה בעור בשרו לנגע צרעת' וגו', ופירשו חכמים,
שלישאת' ובהרת' יש' תולדה', כלומר, מראה הדומה
לה, שמתמאה גם כן, נמצא שהם ארבע מראות נגעים
[ראה משנה (נגעים פ"א מ"א), גמרא (שבועות ה,
א-ב), מדרחי (ויקרא יג, ב)]. סא. לשון הילקוט,
אמר רבי יוסי ברבי חנינאי, הארתה לעולמך כשם
שהשמש מאיר, בשעה שהפרשת ערי מקלט שהיא
כפרה לרוצח, שנאמר 'מזרחה שמש לנוס שמה
רוצח', אמר ליה ואם יחרבו הערים האלה להיכן
בורחין, אמר ליה יברחו לתורה, מה כתיב בענין הזה
(שם ד, מד) 'וזאת התורה', יברח לתורה, שכל מי
שחושש באחד מאבריו, התורה מרפאתו, שנאמר
(משלי ג, ח) 'רפאות תהא לשריך', אלו הצדיקים
וכו'. ובדברים רבה (פרשת ואתחנן ד"ה לנוס שמה)
מובא, שאמר להם משה, התורה לפניכם שהיא מצלת
יותר מערי מקלט, שערי מקלט אינן קולטות אלא
לשוגגין, והתורה פונה את השוגגין ואת המזידין,
ומה כתיב שם, 'וזאת התורה אשר שם משה' (דברים
ד, מד), מהו 'וזאת', עשאה מוסף על ערי מקלט, מה
ערי מקלט מצילות מן המיתה, אף התורה כן. ועוד
אמרו במדרש (שם), אמרו ישראל, רבנו משה, אם

הבל אחיו ויהי בהיותם' וגו' (בראשית ד, ח), על מה
היו מדיינים וכו', אמר רבי הונא, תאומה יתירה
נולדה עם הבל, זה אומר, אני נוטלה שאני בכור, וזה
אומר, אני נוטלה שנולדה עמי, ומתוך כך זיקם קין,
ע"כ. מלשון המדרש משמע, שעדיין לא נשאה הבל
אלא שביקש לישאנה, וקין הרגו כדי שהוא יוכל
לישאנה. אמנם בתיקוני זוהר (תיקון סט קיג, א)
מבואר, שכבר נשא אותה הבל, שז"ל, מאי 'שא"ת'
[שנאמר בקין (בראשית ד, ז) 'הלא אם תיטיב שאת'
וכו', ובהפוך אתון 'שאת' איהי 'שא"ת' הוא
'שא"ת' בהפוך אותיות], הכא רמיז [כאן נרמז] דעבר
[קין] על 'יאל אש"ת עמיתך לא תתן שכבתך' (ויקרא
יח, כ) וכו', דאתא [שבא] על תאומתו של הבל
[שהיתה גם אשתו], ודא איהו [וזהו מה שכתוב
(בראשית ד, ח) 'זיקם קין אל הבל', קם על תאומתו
[ואשתו] של הבל [ובא עליה], ולבחר קטיל לבעלה
[ואחר כך הרג קין את הבל בעלה]. נט. לשון
הגמרא, והתניא, כל מי שיש בו אחד מארבעה מראות
נגעים הללו, אינן אלא מזבח כפרה. ס. שהן
שאת ותולדתה ובהרתה, שנאמר (ויקרא יג,
ב) 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת

דְּתַקְנֵתִיהָ דְּמִצְוֵה, יַעֲסֵק בְּתוֹרָה, דְּכָתִיב (משלי טו, ד) 'מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים' (ראה ערכין טו, ב), כְּפִי שְׂיִבְרַח לְתוֹרָה, וְהַתּוֹרָה מִגִּנָּא וּמִצְלָא (סוטה כא, א), וּבִזְהָ יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה, וְיִתְכַפֵּר לֹא עוֹנוֹ.

שְׁמִשׁוֹן' (דברים ד, מא-מב), בְּשָׁעָה שְׁהַפְּרַשְׁתָּ עֲרֵי מִקְלָט, שְׁהוּא כְּפָרָה לְרוֹצֵחַ. אָמַר לוֹ, וְאִם יִחַרְבוּ הָעָרִים לְהִיכֵן בּוֹרְחִים, אָמַר לוֹ, יִבְרַחוּ לְתוֹרָה וְכו', עב"ל. וּמִשְׁוֹם הָכִי הִזְרִית לֹא אֶת הַצְּרַעַת,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וּמִשְׁוֹם הָכִי הִזְרִית לֹא הַקְּבָ"ה לְקִינָא אֶת הַצְּרַעַת, שְׁלֵא נִתְכַוֵּן לְהַעֲנִיב בְּכַךְ, אִלָּא לְרַמּוֹז לֹא דְהָרִי תַקְנֵתִיהָ דְּמִצְוֵה - תַקְנַת הַמִּצְוֵה שִׁיתְכַפֵּר לֹא עוֹנוֹ הִיא עַל יַדִּי שְׂיַעֲסֵק בְּתוֹרָה, דְּכָתִיב (משלי טו, ד) 'מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים', כְּמִבּוּאָר בְּגִמְרָא (ערכין טו, ב)¹⁰, וְכִפִּי שְׂיִבְרַח קִינָא לְתוֹרָה, וְהַתּוֹרָה מִגִּנָּא - מְגִינָה מִן הַיְסוּרִין וּמִן הַפּוֹרְעָנוֹת, וּמִצְלָא - וּמִצְלִיחָ מִהַיְצֵר הָרַע, כְּמִבּוּאָר בְּגִמְרָא (סוטה כא, א)¹⁰, וּבִזְהָ - שְׂיַעֲסֵק בְּתוֹרָה, יִנְצַל מִהַיְצֵר הָרַע וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה עַל חַטָּאוֹ¹⁰, וְיִתְכַפֵּר לֹא עוֹנוֹ, וְעַל יַדִּי כִּי יִנְצַל מִן הָעוֹנֵשׁ. וְנִמְצָא, שְׁבִזְכוּת הַצְּרַעַת

שְׁנֵאמַר (דברים ד, מא-מב)¹⁰ 'מִזְרַחָה שְׁמִשׁ לְנֵס שְׁמָה רוֹצֵחַ וְגו' וְנֵס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחַי', 'מִזְרַחָה שְׁמִשׁ' - הַזְרַחַת לְעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהִשְׁמַשׁ מֵאִיר, בְּשָׁעָה שְׁהַפְּרַשְׁתָּ עֲרֵי מִקְלָט, כְּכַתוּב 'לְנֵס שְׁמָה רוֹצֵחַ וְגו' וְנֵס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחַי', שְׁהוּא כְּפָרָה לְרוֹצֵחַ - הַהוֹרַג בְּשׁוּגַג גּוֹלָה אֲלֵיהֶם, וְהָרִי גִלּוּת מִכְּפַרַת לוֹ. אָמַר לוֹ, וְאִם יִחַרְבוּ הָעָרִים - עֲרֵי הַמִּקְלָט, לְהִיכֵן בּוֹרְחִים - לְהִיכֵן יִבְרַחוּ הַרוֹצְחִים לְהִנְצִל מִגּוּאֵל הַדָּם וּמִן הַמְּזִיקִין, וְשַׁחַטָא הַרְצִיחָה יִתְכַפֵּר לָהֶם, אָמַר לוֹ, יִבְרַחוּ לְתוֹרָה וְכו' - לְבַתִּי מִדְּרָשׁוֹת וְיַעֲסֵקוּ שֵׁם בְּתוֹרָה, לְפִי שְׁגַם דְּבָרֵי תוֹרָה קוֹלָטִים וּמִצְלִים מִן הַמוֹת¹⁰, עב"ל.

צִיּוּנִים וּמִקּוּרֹת

לֹא מִמַּשׁ כְּמִזְבַּח, שֶׁהִנְגַעִים מִכְּפָרִים גַּם עַל הַמְּזִיד. וּבְמַהֲרָשׁ"א (בְּרֻכּוֹת שֵׁם) כְּתִב, שְׁמִכְפָּרִים רַק עַל הַשׁוּגַג, כְּקִרְבָּן, וְגַם סַמֵּךְ עַל הַגְּמָרָא בְּסוּטָה, שֶׁהַתּוֹרָה מְגִינָה מִכָּל פּוֹרְעָנוֹת וְיִסּוּרִים, וְכַדְלָהֵן. וְצ"ע. סֵד. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים וְסִלְףָּה בְּהָ שְׂבָר בְּרוּחַ'. סֵה. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינְא, מַה תַּקְנַתוֹ שֶׁל מִסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, אִם תְּלַמִּיד חָסֵם הוּא יַעֲסֵק בְּתוֹרָה, שְׁנֵאמַר 'מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים', וְאִין לְשׁוֹן אִלָּא לְשׁוֹן הָרַע, שְׁנֵאמַר (ירמיהו ט, ז), 'חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנִים', וְאִין עֵץ אִלָּא תוֹרָה, שְׁנֵאמַר (משלי ג, יח) 'עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּה', ע"כ. סו. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אָמַר רַב יוֹסֵף וְכו', תוֹרָה בֵּין בְּעֵינָא דְּעֵסִיק בְּה וּבֵין בְּעֵינָא דְּלֹא עֵסִיק בְּה, מִגְּנָא וּמִצְלָא וְכו', אִלָּא אָמַר רַבָּא, תוֹרָה בְּעֵינָא דְּעֵסִיק בְּה אִצְוִלִי לֹא מִצְלָא. סו. וְאִמְרוּ בְּמַדְרַשׁ (אִיכ"ר פְּתִיחַתָּא דְּחִכְמֵי ב), עַל הַפְּסוּק (ירמיהו טז, יא) 'וְאוֹתֵי עֲזָבוּ וְאוֹת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ', הַלּוּאִי אוֹתֵי עֲזָבוּ וְתוֹרָתִי

בְּטֵלוּ עֲרֵי מִקְלָט לְהִיכֵן אֲנוּ בּוֹרְחִין, אָמַר לָהֶם לְתוֹרָה, שְׁנֵאמַר 'זוֹאת הַתּוֹרָה', וְהִיא נּוֹתַת לְכֹס חַיִּים, שְׁנֵאמַר (משלי ג, יח) 'עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּה'. סב. לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים, 'אֲזוּ יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֵשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַחָה שְׁמִשׁ, לְנֵס שְׁמָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רַעְהוּ בְּכָלִי דַעַת וְהוּא לֹא שִׁנָּא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֵשׁ וְנֵס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחַי'. סג. לְכַאוּרָה נֵרָאָה מִדְּבָרֵי הִילָקוּט, שְׁכַתָּה שְׁגַם אִם יִחַרְבוּ עֲרֵי הַמִּקְלָט יִשׁ תַּקְנָה לְרוֹצְחִים, עַל יַדִּי שִׁיבְרַחוּ לְתוֹרָה. וְלְכַאוּרָה זֶה לֹא כְּמִסְקַת הַגְּמָרָא (מְכוּת י, א), שְׁמָה שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה קוֹלָטִים, הֵינּוּ רַק מִמְלֶאךְ הַמוֹת. וְצ"ע. וְעוֹד צ"ע, שְׁבִילָקוּט מִבּוּאָר, שֶׁהַתּוֹרָה עוֹמַדַת וּמַצְלַת בְּמִקּוּם עֲרֵי הַמִּקְלָט, וְהָרִי עֲרֵי מִקְלָט מִכְּפָרִים רַק עַל הַשׁוּגַג, וְרַבִּי נַחֲמִיָּה סוֹבֵר שְׁקִין הִיא מְזִיד. וְאוּלַי הֵעִיקָר מַה שֶׁסַּמֵּךְ רַבִּינוּ, הוּא עַל הַגְּמָרָא בְּכַרְכוּת, שֶׁהִנְגַעִים מִכְּפָרִים, וּמִשְׁמַע שְׁמִכְפָּרִים אִף עַל הַמְּזִיד [בְּשַׁעֲרֵי הַגְּמוּל (סִימֵן מַג עֵינֵי יִסּוּרִים שֶׁל אֶהְבָּה) וּבְכַאוּרָה (בְּרֻכּוֹת שֵׁם) וּבִיקְרָא דְּשִׁכְבִי (דְּרוּשׁ נו) כְּתִבּוּ, שֶׁהֵם 'כְּמִזְבַּח', אֲבָל

זָרַע שְׁמִשּׁוֹן הַמְּבוּאָר

שֶׁהַקַּב"ה הַזְרִיחַ לוֹ, יִתְכַפֵּר עֲוֹנוֹ, וְלֹא יִוָּכְלוּ שׁוֹב הַבְּרִיּוֹת לְהַזִּיקוֹ^{סח}.

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאֵין שׁוֹלְטִים הַמְּזִיקִין בְּיוֹם כִּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ זֹרַחַת. וְרַבֵּי נַחְמִיָּה סָבַר שֶׁהִיא מְזִידָה, לְפִי שֶׁהִרְגוּ בַּעֲבוּר הָרִיב עַל חֲלוּקַת הָעוֹלָם [קִרְקָעוֹת וּמְטַלְטְלִין], אוֹ בַּעֲבוּר הָרִיב עַל תְּאוּמַתּוֹ הַיְתִירָה שֶׁל הַבַּל שֶׁרָצָה קִין לִישְׁאֵנָה. וְלִכְּנֹן לֹא כִּפְרָה עֲלָיו גְּלוּתוֹ. אֲבָל נִתְכַפֵּר עַל יְדֵי הַצְּרַעַת, שׁוֹה גֵרָם לֹא לְעֵסוֹק בְּתוֹרָה, וְהַתּוֹרָה גְּמָרָה כְּפִרְתּוֹ, וְהַגִּינָה עֲלָיו מִן הַפּוֹרְעָנוֹת. וְנִמְצָא, שֶׁאֵכָן הַצְּרַעַת הִיא הַאֲוֵת לְהַצְלָתוֹ.

שֶׁמֶר, מִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ מִתְעַסְקִין בָּהּ, הַמְּאֹר שְׁבָה הִיא מִחֲזִירֵן לְמוֹטָב. סָח. תְּמַצִּית הַדְּרוֹשׁ. רַבֵּי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁקִּין הִיא שׁוֹגֵג בְּהִרְיַגַת הַבַּל, לְפִי שֶׁסָבַר שֶׁהַבַּל הַתְּחִיב מִיָּתָהּ מִפְּנֵי שֶׁעוֹרָר עַל הַכְּהוֹנָה, וְלִכְּנֹן נִתְכַפֵּר לְגַמְרֵי עַל יְדֵי גְלוּתוֹ כְּרוּצַח בְּשׁוֹגֵג. וְהַקַּב"ה הַזְרִיחַ עֲלָיו הַשֶּׁמֶשׁ, לְפָרְסָם שֶׁנִּתְכַפֵּר וַחֲזָר לְמַעַלְתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁחֲזָרוּ לוֹ דְמוּתוֹ וְצִלְמוֹ שֶׁאֲבָדוּ לוֹ כִּשְׁחָטָא וְהָרַג אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים, וְשׁוֹב לֹא יִזְיָקוּהוּ, וְנַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ כַּעַת זְרִיחַת

ביק סכר זכו לישועות • הצטרפו לרביק סכר זכו לישועות • הצטרפו לרביק סכר זכו

• סמכק יזכר בסעת הלימוד הקבוע ברביק לישועה ולהרכה! •

הסתתפו עמנו!

יחד נכניס למקומות נוספים
את אור תורת 'זרע שמשון'

**בתרומה קבועה
או חד פעמית**

הינכק סותפיק
לכל הפצת תורת המתבר
בכל העולק!

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?
 מעוניין לשעוע ווארט קולע
 בענייני הפרשה?
 רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?
 שיעור חמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באדיש
 באנגלית * בצרפתית

קול זרע שמשון

ארץ ישראל
 02-80-80-600

ארה"ב
 716-229-4808

לונדון
 0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות גם זרע שמשון

ליעברית, 130 * לאדיש, 230 * לאנגלית, 330

חדש!
 הופיע תהלים "זרע שמשון"
 לפרטים:
 ארץ ישראל

02-80-80-500
 052-71-66450

ארה"ב
 347-496-5657

